

"בפרי הארץ"

"פורים"

"מבני בניו של המן למדו תורה לבני ברק"

והקשה האמרי אמת: דהרי איתא במכילתא שאין מקבלין גרים מעמלק, והמן הלא הי' מזרע עמלק? **ותירץ דצ"ל:** דאמו היתה מישראל

והנה הרמב"ם: (פ"ו דמלכים הלכה א - ד) כתב, דגם בעמלק מהני גירות אם מקבלים על עצמם ז' מצוות ונותנים מס לבניי ועובדים להם. וא"צ להורגם ע"ש. ובאבני נזר (או"ח סי' תק"ח) הקשה על זה מהמבואר במכילתא (סו"פ בשלח) דאין מקבלים גרים מזרע עמלק ע"ש. וראה בעין זוכר לרבינו החיד"א (מערכת ג אות א) מש"כ אי מקבלים גרים מעמלק ע"ש. ובשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' מ"ו) כתב דא"כ בכל גר שבא להתגייר יש לחוש שמא הוא מעמלק ואין לקבלו ע"ש מש"כ.

ובקובץ תורה מציון: ירושלים (שנה ד' קו' ג סי' י"א) כתב חכ"א דמקור הרמב"ם הנ"ל דבעמלק ג"כ מהני גירות הוא בגמ' (גיטין נ"ז ב) דאי' דמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ע"ש מבואר א"כ דמהני גירות בזרע המן - עמלק ע"כ. ובקובץ הנ"ל (שנה ה' קו' ג סי' ט"ו ס"ק א) הביא חכ"א ששמע בשם הגאון בעל אור שמח זצ"ל שט"ס בגמ' גיטין הנ"ל וצ"ל: מבני בניו של נעמן למדו תורה רבים וכו' וציין לדברי בעל הטורים (שמות כ"ח, ז) ע"ש שנראה שכך היה גירסתו בגמ'. וראה במקור חסד להג"ר מרגליות על ספר חסידים (סי' תתרי"ט) שג"כ הביא דעפ"י בעה"ט הנ"ל הגי' גיטין היא: נעמן ע"ש

וכעין זה פירשו בשם החת"ס מעשה בר"א ור"י וראב"ע ור"ט שהיו מסובין בבני ברק: והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו וכו' הגיע זמן ק"ש של שחרית. ובאמת הובא פלוגתא בפ' ע"פ (ק"כ ב) שראב"ע אומר עד חצות ולומד בגז"ש הזה הזו וכו'. אך הנה המן ביטל ישראל לילה ראשונה של פסח מלספר ביציאת מצרים כדאיתא במס' מגילה (ד א) שלכך חייבים לקרות המגילה בלילה שנאמר אלקי וגו' ולילה ולא דומיה לי שהיו זועקין בימי צרתן בלילה. והיא היתה לילה ראשונה של פסח, שבליילה ההיא נדדה שנת המלך עד בשחרית שכתב ויבא המן, שמאז התחיל מפלתו של המן. ובני ברק הם היו בני בניו, היו רוצים לתקן חטא אבותיהם, לכך היו מספרין כל הלילה ביציאת מצרים עד שבאו תלמידיהם ואמרו הגיע זמן ק"ש של שחרית ואז היה מפלתו ותו לא צריכין לתקן. עכ"ל. שם בפ' תצוה תק"פ.

ועל מש"כ הנ"ל: ובני ברק הם היו בני בניו, כתב החת"ס סופר זצ"ל בכת"ק בצד הג"ה וז"ל: ובני ברק הם היו בני בניו - של המן לפי גי' אחת במדרש, אמנם גירסא שלפנינו אינו כן עכ"ל. וכותב הגר"מ שטרן הנ"ל: דהרי בגמ' גיטין וסנהדרין המובאים לעיל שלפנינו הגי' היא בני ברק. וכנראה גרס החת"ס בגמ' כבעל הטורים הנ"ל: נעמן, וזה כוונתו במש"כ: אמנם גירסא שלפנינו אינו כן ודו"ק.

בקדושת לוי: על איכה כותב לבאר בגמ' כאן, שכאשר הקדוש ברוך הוא נוקם בשונאי ישראל ומענישם, על ידי זה נתגדל ונתקדש שמו יתברך. ומכיון ששונאי ישראל אלו גרמו שנתקדש שם שמים על ידם, קבלו שכרם שבני בניהם נתקרבו להשם יתברך ע"כ.

ואולי יש רמז לזה בתורה הקדושה: שכתוב אודות עדת קרח, "את מחתות החטאים האלה בנפשתם ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח כי הקריבם לפני ה' ויקדשו, ויהיו לאות לבני ישראל" (במדבר יז, ג). שאפילו החטאים בנפשותם, מתוך שעשו קידוש ה' שנתגדל ונתקדש שמו יתברך, זכו שממחנות האלה עשוי צפוי למזבח, וזה היה "לאות לבני ישראל" ואפשר שמשום זה: זכה קרח ששמואל הנביא שהיה גדול כמו משה ואהרן יהיה מצאצאיו. (וללוי אמר)

בפזמון "מעוז צור" אומרים: "רוב בניו וקניניו על העץ תלית". **ויש לבאר:** מדוע אצל פרעה כתוב ש"חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה", ואצל המן כתוב רק "רוב בניו" ולא כולם. **ואולי זה רמז:** למה שאומרת הגמרא כאן מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, ולא כתוב ככה על פרעה. וא"כ רק "רוב" בניו של המן נתלו. דחלק מבני בניו חזרו ולמדו תורה. (וללוי אמר) **כתב ביערות דבש:** (ח"א דרוש ח), דהנה התוס' מגילה (ז ע"ב ד"ה דלא) הנוסחא לומר ארור המן וארורים בניו, אך אנו לא נוהגין לומר ארורים בניו משום דברי הגמ' כאן דמבני בניו למדו תורה בבני ברק.

אך עדיין קשה: איך אנו אומרים "ארור המן", והלא מלת ארור נוסבת על זרעו, כמו שנאמר (בראשית ט, כה) ארור כנען וכל זרעו בכלל ארור, והא מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. **אך י"ל על פי מה שיש לומר:** דהא דחמל שאול על אגג ולא הרגו הי' טעות לשם שמים, כי ראה שעתידים לצאת ממנו חכמי ישראל שלמדו תורה בבני ברק, ואמר איך אהרוג את אגג קודם שיוליד אותן התולדות. אמנם באמת אילו היה נמחה זכר אגג היו חכמים אלו שלמדו תורה בבני ברק נולדים ע"י ישראל, ולא היה בשביל כך מיעוט חכמים בעולם ח"ו.

ולפי"ז שפיר: אנו אומרים ארור המן, דאנו מאררים להמן, דטוב הי' שלא בא לעולם, והגרים היו באים ע"י תולדות ישראל, עיין שם.

סג "מפרי הארץ"

הלכה

אורח חיים

א' האם יוצאים משלוח מנות בצולנט' שמורכב משני מנות בשר ותפוחי אדמה?

תשובה: נראה שיוצא וכן איש חי כתב שצריך ב' כלים. {עיין סימן תרצה' סעיף בן איש חי פרשת תצווה}

ב' האם אפשר לשלוח תבלינים למשלוח מנות ?

תשובה: נראה שלא {עיין תרצ"ה סעיף יט' ועיין מגילה ז:}

חושן משפט

א' קנה כוס וודקה מחברו ולאחר שהשתכר ביקש כוס נוספת ואמר שישלם עליה האם חייב לשלם?

תשובה: אם הגיע לשכרותו של לוט פטור ואם לא חייב {עיין סימן רלב'}

ב' שלח משלוח מנות לחברו במתנה על מנת להחזיר?

תשובה: נראה שלא יצא. {עיין מגילה דף ז' בשפת אמת שהסתפק בזה ובביה"ל סימן תרצ"ד}

אבן העזר

א' האם אישה צריכה לתת מתנות לאביונים?

תשובה: אם יש לה כסף חייבת. {עיין סימן תרצ"ב}

ב' האם מספר אנשים יכולים לשלוח משלוח מנות לאישה?

תשובה: נראה שאפשר {עיין סימן תרצה' ובזה לא שייך הטעם שיתבאר שם}

יורה דעה

א' שולח משלוח מנות לחברו האם צריך לטבול את הכלי?

תשובה: יש להחמיר לטבול. {עיין סימן קכ'}

ב' משלוח מנות שכתוב עליו שהוא טבול האם צריך להטבילו שוב?

תשובה: יש להחמיר ולהטביל. {עיין טז' קכ' בחתס' ובפרי חדש שם} ואם יזכה לו את הכלי לפני שמטביל אין צריך להטביל שוב.

"ימי פורים לא יתבטלו"

א: פחד יצחק (עניין לד'): כל המועדים שהם זכר ליציאת מצרים, לכשיבא היום אשר בו תהיה הגאולה העתידה עיקר וגאולת מצרים טפל, והרי יש בכלל מאתים מנה, גם כל המועדים יתכללו באור השמש של הגאולה. אלא דכל זה הוא בשאר המועדים, דיסודם הוא האור של גאולת מצרים; אבל גאולה דפורים אשר על ידה כנסת ישראל לימדה את עצמה להכיר את האנכי גם בחשך ובהסתר, בודאי שזה ישאר קנין עולם בנפשה של כנסת ישראל אפילו לאחר שיעלה עמוד השחר. כל המועדים בטלים חוץ מפורים שנאמר וזכרם לא יסוף מזרעם.

ב: הנהגת היחוד: בביאור הנהגת היחוד כתב הרמח"ל (דעת תבונות, סימן נד) כי ודאי בכל מדה ומדה שהוא ית"ש מודד לנו, נבחין שני ענינים, הנראה והנסתר; דהיינו, הנראה הוא השכר והעונש, למי שנמדדה לו המדה ההיא לפי מה שהיא, הטובה היא אם רעה. והנסתר היא העצה העמוקה הנמצאת תמיד בכל מדותיו, להביא בהן את הבריות לתיקון הכללי. (דעת תבונות סימן מח) "מעומק עצתו ית' לגלגל מסיבותיו מעומק חכמה כל כך, עד שמתוך הטוב ורע עצמו נגיע סוף סוף לדבר זה, שיהיה הכל נשלם, ויהיה הוא ית"ש מגלה יחודו".

הרב דסלר היה אומר בשם הסבא מקלם: בל נשכח שכל שרשרת המאורעות הללו נמשכה על פני תקופה של תשע שנים, מהשנה השלישית למלכות אחשורוש ועד שנת י"ב למלכותו. כשקוראים את כל האירועים האלו בפעם אחת, מקבלים כדבר מובן מאליו שכל מאורע קשור בחברו, ברם בתקופה ההיא כלל לא הבינו זאת. לא הבינו כיצד המלך הרשע לוקח לבית מלכותו את אסתר הצדקת, לא הבינו את גזרתו של המן, לא הבינו מדוע מרדכי אינו משתחוה להמן, לא הבינו מדוע אסתר מזמינה את אותו רשע לסעודה עם המלך וכד'. ורק בסופו כאשר הגיע הישועה לעם ישראל, ראו והבינו, שמה שהיה לצרה נהפך לישועה... כך ראו בחוש איך מתוך ההסתר הגדול באה ישועה, והבינו איך הרע עצמו שימש ועזר להביא את ישועת ה'. זהו גילוי היחוד הנפלא בנס פורים!

סגסג
"בפרי הארץ"
מבית הוועד

"בדין הקדמות קריאת המזילה לבי עזאננס מלקוראה בזמנה"
הרב נועם זייע טאוב שליט"א

מבואר בטור: וב"י סוף סימן תרפ"ח מחלוקת גאונים וראשונים האם קיים אף היום דין קריאה שלא בזמנה, באופן שיוצא לדרך ולא יהיה לו מגילה, שדעת רב עמרם גאון והרוקח והראב"ה הובא במרדכי והאו"ז והובא בהג"א, והר"ן והארחות חיים בשם הר"א מלוניל שבאופן זה יקרא אותה בעשרה כדין קריאה שלא בזמנה שצריך עשהה. והביא הטור שהעיטור חולק שהאידנא שאין קורים אותה אלא בזמנה, ה"ה ליוצא בשיירא.

והר"ן הביא צד שלישי מרבינו אפרים, שלענין י"ג נשארה התקנה קיימת מכיון שמשכח"ל אף היום קריאת י"ג אם חל י"ד בשבת (כשקדשו ע"פ הראיה) שיש להקדים, ואם כן ה"ה שיש לקרוא ביוצא לדרך בי"ג (וקצ"ע, שלתנא דמתני' כיון שנדחה משבת כבר נדחה לחמישי ליום הכניסה, ואם כן יקרא אף בי"ג. ושמה אף דין זה אינו אלא בזמן תקנת הכפרים שהיה משמעות ליום הכניסה ולא האידנא).

ומבואר: שבזמן תקנת הכפרים להקדים ודאי יכלו בכה"ג לקרוא שלא בזמנה. ועד שדעת רבינו אפרים שרק ביום י"ג שיש היכי תמצוי שינהג בו קריאה בזה"ז שייך לקרוא בו. והוא קצ"ע מה עניינו למה שבטלו את התקנה, שהרי לא שייך הטעם שבטלו את התקנה שעניניהם של עניים נשואים למקרא מגילה, לגבי היחיד. וכיון שמצד עצמו הוא זמן הראוי, במה הוא תלוי האם יש אופן של קריאה לכפרים בזמן זה. וצ"ל שנקטו שכיון שתכלית הקריאה לפירסומי ניסא, בזמן שאין אופן של הנהגה של איזה צבור לקרוא בזמן זה אינו נתפס לעם כזמן קריאה כדי שיהיה בזה פירסומי ניסא.

והכריע הטור: וכן פסק השו"ע שיקרא בלי ברכה. והוא קצ"ע, שהטור הביא מח' רב עמרם והעיטור, אך אחרי שהכריעו כמה וכמה ראשונים כרב עמרם מ"ט נחשוש לענין ברכה. אלא, שאף הרוקח כתב שיקרא בלי ברכה, ובדבריו צ"ע, שלא הביא מח' כדי להכריע לקרוא מספק בלי ברכה, אלא שמתחילה כתב שיקרא בלי ברכה. וצ"ב גדר הדבר, שעד כמה שבזה מצוותו מהיכי תיתי קריאה בלי ברכה. ושמה אינו אלא פירסומי ניסא בעלמא, ולא מעיקר קיום הדין. וצ"ע.

עוד כתב הב"י: בשם שבלי הלקט שבן עיר שיצא לדרך ולא יכל לקרוא בי"ד, יקרא בט"ו. ואם יש מי שמסתפק בדבר יקרא בלי ברכה. וכן סתם השו"ע בס"ח שבכה"ג יקרא בט"ו. וכתב הט"ז (ט) וא"ר שסתימת השו"ע שבזה קורא בלי ברכה, שרק מי שמסתפר בדבר יקרא בלי ברכה, אך משמע שעיקר הדין לקרוא בברכה. והמ"א ופר"ח חלקו עליו, שודאי אף בזה דינו לקרוא בלי ברכה. ולכא' מאי שנא מהדין לעיל של קריאה שלא בזמנה.

אמנם: אדרבה אף העיטור שכתב שלא לקרוא קודם זמנה, כתב להעמיד במה דברה הסוגי"א בדף ה. בדין קריאה שלא בזמנה האם צריכה עשרה, ובאופן אחד כתב שאירי שחל י"ד בשבת שמקדימים, ועוד כתב שאירי בבני עיירות שנאנסו ולא קראו בי"ד, שאף שקודם י"ד אין לקרוא האידנא, אך בני עיירות יש להם לקרוא בט"ו אם נאנסו.

ומבואר ששאני ט"ו: וי"ל בב' אופנים, או שהוא זמן פורים בעצם, ואף שמצותה בי"ד בזה ודאי יש לדמות לכך שיכול לקרוא אף שלא בזמנה, מ"מ מדין מגילת תענית הרי שניהם ימי הפורים, למרות שכלפי מצוות היום זמנו של זה לא כזמנו של זה. ועי"ל שעכ"פ לא גרע משלא בזמנה בזמן תקנת הכפרים, שמ"מ הוא זמן שצבור קוראים בו. והרי הוא שפיר זמן קריאה למי שנאנס.

ומעתה: קצ"ע דעת המ"א שהכריע כצד של השה"ל לקרוא בלי ברכה, שלכא' לדעת רב עמרם גאון ודעימיה ודאי קורא בברכה, והעיטור הוא החולק, ומודה בכה"ג, ועל מי נסמוך שלא לברך. ושמה יש לומר שהוא נידון לעצמו שאפשר שאף לרב עמרם גאון אינו מברך בו, מכיון שהתמעט להדיא שצריך היכר שיהיה זמנו של זה לא כזמנו של זה, שמא בזה הופקע שאין זה זמנו. (וי"ל"ע אם הוא שייך לדין בן ט"ו שקרא בי"ד האם יצא).